

Αλλαγή φρουράς στο Κοσσυφοπέδιο

Ο ακήρυκτος πόλεμος του NATO εναντίον των Σέρβων ανήκει πια στο παρελθόν, αλλά το κόστος γι' αυτούς είναι βαρύτατο. Παρά το γράμμα της συμφωνίας, η οποία προβλέπει την παραμονή του Κοσσυφοπεδίου στα όρια της Γιουγκοσλαβίας, η επίμαχη περιοχή έχει χαθεί οριστικά για το σερβικό έθνος. Στην πραγματικότητα την κυριαρχία θα ασκεί η Δύση, μέσω της πολιτικής διοίκησης, η οποία τυπικά θα αναφέρεται στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.

Η υποχώρηση των Ρώσων σ' ό,τι αφορά τη δημιουργία αυτόνομου ρωσικού τομέα στο βόρειο Κοσσυφοπέδιο διέψευσε και την τελευταία ελπίδα του Βελιγραδίου: να δημιουργηθεί ένα ασφαλές καταφύγιο όπου θα συγκεντρώνονταν οι Σερβοκοσοβάροι. Σ' έναν τέτοιο τομέα θα επέστρεφαν σχετικά λίγοι Αλβανοκοσοβάροι, για τον ακριβώς αντίστροφο λόγο: δεν θα εμπιστεύονταν την ασφάλειά τους στα χέρια των Ρώσων. Θα προτιμούσαν τους άλλους τομείς, οι οποίοι θα υπαχθούν στη διοίκηση NATOϊκών δυνάμεων. Στο σημείο που είχαν φθάσει τα πράγματα, το Βελιγράδι δεν είχε καμία πρακτική δυνατότητα να επηρεάσει τις εξελίξεις. Είχε αφεθεί στα χέρια της Μόσχας, η αντίσταση της οποίας στις αμερικανικές πιέσεις, που συνήθως συνοδεύονται από χρηματικές προσφορές, δεν ήταν διόλου σθεναρή.

Η λήξη του πολέμου βρίσκει τη Γιουγκοσλαβία όχι μόνο με κατεστραμμένες τις υποδομές, όχι μόνο με πολλούς νεκρούς και τραυματίες, όχι μόνο με τεράστια οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, αλλά και με χαμένο το Κοσσυφοπέδιο. Ο Μιλόσεβιτς αποδεικνύεται ο μοιραίος άνθρωπος για το σερβικό έθνος. Υπενθυμίζουμε ότι προκειμένου να διασφαλίσει τη δική του εξουσία εγκατέλειψε στην τύχη τους Σερβοβόσνιους και άφησε τους Σέρβους της Κράινας να μετατραπούν σε πρόσφυγες.

Το σφάλμα του Μιλόσεβιτς δεν είναι ότι αντιστάθηκε στο ωμό τελεσίγραφο που του έθεσαν οι Δυτικοί στο Ραμπουιγέ, αλλά ότι άφησε τα πράγματα να φθάσουν στο επώδυνο δίλημμα: πλήρης συνθηκολόγηση και ακρωτηριασμός ή βομβαρδισμούς. Η αξία ενός ηγέτη φαίνεται ακριβώς στην ικανότητά του να μην αφήνει έναν δυσμενή συσχετισμό δυνάμεων να εκφυλιστεί σε τέτοιου τύπου διλήμματα από τα οποία έχει μόνο να χάσει η χώρα και το έθνος του.

Οι ισορροπίες, που αναδύονται στα Βαλκάνια ως αποτέλεσμα του πολέμου και της εν εξελίξει ειρηνευτικής διαδικασίας είναι ριζικά διαφορετικές. Με την εγκατάσταση στο Κοσσυφοπέδιο, το ΝΑΤΟ αποτελεί εκ των πραγμάτων τον παράγοντα, που θα επικαθορίσει τις γεωπολιτικές εξελίξεις στην περιοχή. Το καθεστώς Μιλόσεβιτς θα βρεθεί αναπόφευκτα αντιμέτωπο με έντονη εσωτερική αμφισβήτηση και πιθανώς δεν θα μπορέσει να επιβιώσει, παρ' ότι οι πολιτικοί αντίπαλοί του είναι διασπασμένοι και μάλλον αναξιόπιστοι.

Μετά τους πυραύλους και τα αεροσκάφη, η Ουάσιγκτον χρησιμοποιεί το όπλο των χρημάτων για να επιβάλει τη θέλησή της. Το μήνυμα που έχει στείλει στους Σέρβους είναι ότι εάν δεν ανατρέψουν τον Μιλόσεβιτς, η Δύση δεν θα χρηματοδοτήσει τα αναγκαία έργα για να μπορέσει να επαναλειτουργήσει η κατεστραμμένη υποδομή της Σερβίας, η οποία είναι η μόνη χώρα που έμεινε εκτός του Συμφώνου Σταθερότητας, το οποίο υπεγράφη τον Αύγουστο στο Σεράγεβο. Ο εκβιασμός, ίσως, αποδειχθεί πιο αποτελεσματικός από τους βομβαρδισμούς. Ειδικότερα τώρα που η Μόσχα διολισθαίνει σ' ένα ρόλο κομπάρσου, όπως στη Βοσνία.

Η δαιμονοποίηση του Μιλόσεβιτς

Από την πρώτη ημέρα των βομβαρδισμών ο κεντρικός στόχος της δυτικής ρητορικής ήταν η δαιμονοποίηση του Μιλόσεβιτς. Ο πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας είναι η κορυφή ενός καθεστώτος, αλλά από την άλλη πλευρά είναι φθηνή προπαγάνδα η προσωποποίηση του προβλήματος, η εμφάνιση του πολέμου σαν μία αντιπαράθεση της «καλής Δύσης» με τον «χασάπη των Βαλκανίων»! Η αλήθεια είναι τελείως διαφορετική. Στο Ραμπουιγέ, οι Αμερικανοί έβαλαν το πιστόλι στον κρόταφο του Μιλόσεβιτς όχι για να κάνει δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, αλλά για να υπογράψει ένα σχέδιο, το οποίο θα μετέτρεπε το Κοσσυφοπέδιο σε προτεκτοράτο και θα το έθετε σε τροχιά οριστικής απόσχισής από τη Σερβία. Με άλλα λόγια, το ΝΑΤΟ παρενέβη στρατιωτικά για να λύσει την ιστορική διαμάχη Σέρβων-Αλβανών υπέρ των δευτέρων.

Τόσο το σχέδιο για το Κοσσυφοπέδιο όσο και οι βομβαρδισμοί έθιγαν σύσσωμο το σερβικό έθνος κι όχι τον Μιλόσεβιτς. Γι' αυτό, άλλωστε, στην πρώτη φάση ακόμα και οι αντίπαλοι του καθεστώτος συσπειρώθηκαν γύρω από τη γραμμή της αντίστασης και της εθνικής σωτηρίας. Εάν μ' έναν μαγικό τρόπο ο Μιλόσεβιτς έφευγε από το προσκήνιο, η Δύση θα βρισκόταν σ' εξαιρετικά δύσκολη θέση,

γιατί δεν θα είχε πια ούτε το πρόσχημα ότι βομβαρδίζει «τον τελευταίο δικτάτορα της Ευρώπης»!

Το δράμα των Αλβανοκοσοβάρων προσφύγων ήταν μία πραγματικότητα, που είχε σχέση και με τις αεροπορικές επιδρομές του ΝΑΤΟ. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στην προσπάθειά του να ελέγξει το Κοσσυφοπέδιο το Βελιγράδι παραβίαζε τα μειονοτικά δικαιώματα της αλβανικής πλειοψηφίας. Τα πράγματα άλλαξαν ποιοτικά, όταν ο UCK άρχισε τον ένοπλο αγώνα. Είναι γεγονός ότι στο πλαίσιο των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων, οι σερβικές δυνάμεις — κυρίως οι παραστρατιωτικοί — επιδόθηκαν σε εκτεταμένες βιαιοπραγίες, οι οποίες υποχρέωσαν πολλούς Αλβανοκοσοβάρους να εγκαταλείψουν την περιοχή. Η πολιτική της εθνικής κάθαρσης, όμως, εφαρμόστηκε συστηματικά και μαζικά μόνο όταν άρχισαν οι ΝΑΤΟϊκοί βομβαρδισμοί. Ήταν μία βάρβαρη αντίδραση του Βελιγραδίου, η οποία διευκόλυνε πάρα πολύ την αμερικανική προπαγάνδα στην προσπάθεια νομιμοποίησης όχι μόνο των φονικών βομβαρδισμών, αλλά και της αλλαγής των συνόρων και των ισορροπιών στα Βαλκάνια.

Απαρβίαστο των συνόρων και αυτοδιάθεση

Τα Τίρανα δεν κρύβουν ότι δεν δεσμεύονται από την αρχή του απαρβιάστου των συνόρων για τον απλούστατο λόγο ότι επιδιώκουν την εθνική τους ολοκλήρωση, έχοντας με το μέρος τους την υποστήριξη της Δύσης. Όπως χαρακτηρίστικά δήλωσε ο Μάικο, πρέπει να γίνει σεβαστή η νέα πραγματικότητα που προέκυψε από τον πόλεμο, όπως επίσης πρέπει να γίνει σεβαστή η αρχή της αυτοδιάθεσης. Με άλλα λόγια, ζήτησε εμμέσως πλην σαφώς η «ντε φάκτο» απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου από την Γιουγκοσλαβία να μετατραπεί σε «ντε γιούρε» και στη συνέχεια το Κοσσυφοπέδιο να ενωθεί με την Αλβανία ή τουλάχιστον να γίνει ανεξάρτητο κράτος.

Όλα αυτά μοιάζουν απαράδεκτα σε μία εποχή που το απαρβίαστο των συνόρων αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς συστήματος, αλλά οι Αλβανοί δεν κρύβουν ότι στρατηγικός στόχος τους είναι η δημιουργία της μεγάλης Αλβανίας, δηλαδή η προσάρτηση όχι μόνο του Κοσσυφοπεδίου, αλλά και των περιοχών της FYROM και του Μαυροβουνίου, που κατά πλειοψηφία κατοικούνται από αλβανικό στοιχείο. Είναι ενδιαφέρον ότι προ εβδομάδων ο Σαλί Μπερίσα πρόσθεσε στις διεκδικήσεις του αλβανικού εθνικισμού και την Θεσπρωτία!

Όταν όλα αυτά είναι διακηρυγμένα, δεν είναι διόλου παράξενο, που ο UCK πραγματοποιεί κάτω από τα μάτια της διεθνούς στρατιωτικής δύναμης K-FOR την εθνική κάθαρση του Κοσσυφοπεδίου από το σερβικό στοιχείο. Η Δύση δηλώνει την απόφασή της να διασφαλίσει τον πολυεθνικό χαρακτήρα του Κοσσυφοπεδίου, αλλά τουλάχιστον προς το παρόν δεν κάνει τίποτε για να εμποδίσει την εθνική κάθαρση της μειοψηφίας. Κατά γενική ομολογία, η K-FOR δεν εγγυάται την ασφαλή παραμονή των Σερβοκοσοβάρων. Το σερβικό στοιχείο συνεχίζει να εγκαταλείπει τις εστίες του, υπό την πίεση των ένοπλων επιθέσεων που συστηματικά δέχεται από τις ομάδες του UCK. Οι περισσότεροι Σέρβοι αναζητούν καταφύγιο στη Σερβία, ενώ κάποιοι άλλοι σ' ορισμένα αμιγώς σερβικά χωριά, που βρίσκονται στο βρετανικό τομέα.

Επισήμως, το Κοσσυφοπέδιο είναι ένα προτεκτοράτο του NATO, αλλά στην πραγματικότητα έχει ήδη αλβανοποιηθεί. Τον πολιτικό έλεγχο ουσιαστικά τον ασκεί ο UCK, ο οποίος, βεβαίως, δεν έχει αποπλισθεί, όπως προέβλεπε η συμφωνία. Υπάρχουν κάποια σημεία, όπου οι Αλβανοί παραδίδουν εθελοντικά στη διεθνή δύναμη K-FOR κάποια από τα όπλα τους, αλλά προς το παρόν κανείς δεν πραγματοποιεί ελέγχους για την ανεύρεση όπλων. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο UCK παραμένει όχι μόνο ο κύριος πολιτικός παράγοντας της περιοχής, αλλά και μία υπολογίσιμη στρατιωτική δύναμη. Είναι ενδεικτικό ότι εμπόδισε για ημέρες με δυναμικό τρόπο την είσοδο των Ρώσων στρατιωτών στο Ουράχοβατς, κατά τρόπο που εξευτελίζει την εντολή της K-FOR.

Η εξαγωγή του πολυεθνικού μοντέλου

Ορισμένες εφημερίδες διαμαρτύρονται τώρα, επειδή ο UCK εκκαθαρίζει το Κοσσυφοπέδιο από τους Σέρβους και τους Τσιγγάνους. Αυτό, όμως, ήταν κάτι περισσότερο από αναμενόμενο. Όπως ήδη σημειώσαμε, οι Αλβανοί επιδιώκουν την απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου από τη Γιουγκοσλαβία ως ένα βήμα για τη δημιουργία της Μεγάλης Αλβανίας. Οι αμερικανικές θεωρίες για την υπέρβαση των εθνικών κρατών και την αντικατάστασή τους από πολυεθνικές-πολυπολιτισμικές κρατικές οντότητες αφήνουν παντελώς αδιάφορους τους Αλβανούς, όπως, άλλωστε, και τα υπόλοιπα βαλκανικά έθνη. Οι θεωρίες αυτές είναι πολύ της μόδας την τελευταία δεκαετία, αλλά συνεχώς διαφεύδονται από τα γεγονότα. Αυτό, αντιθέτως, που επιβεβαιώνεται είναι η δυναμική επάνοδος του εθνισμού.

Η Ουάσιγκτον προσπαθεί να καταστήσει διεθνή κανόνα την αμερικανική πολυπολιτισμική κοινωνία, παρακάμπτοντας το γεγονός ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες, ο Καναδάς, η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία, είναι χώρες, οι οποίες δημιουργήθηκαν από μετανάστες. Ο Έλληνας, ο Ιταλός ή ο Τούρκος που μετανάστευσε στις Ηνωμένες Πολιτείες συμμετέχει εθελοντικά στο πολύχρωμο κοινωνικό σύνολο, που αντιπροσωπεύει η αμερικανική ταυτότητα. Δεν συμβαίνει, όμως, το ίδιο στην περιοχή μας, η οποία σφραγίζεται από τις παραδοσιακές προκαταλήψεις και αντιθέσεις των εθνών και κατ' επέκταση των εθνικών κρατών.

Η εμμονή των Αμερικανών να διατηρήσουν με τεχνητό τρόπο ενωμένη την πολυεθνική Βοσνία είναι κλασικό δείγμα του δογματισμού τους. Η Βοσνία ουσιαστικά είναι μία μικρογραφία της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Από τη στιγμή που η πρώην Γιουγκοσλαβία διαλύθηκε, δεν είχε νόημα ούτε μπορούσε να διατηρηθεί ενωμένη η Βοσνία. Οι Σερβοβόσνιοι επιθυμούν να ενωθούν με τη Σερβία, ενώ οι Κροατοβόσνιοι με την Κροατία. Οι Μουσουλμάνοι θα μπορούσαν να παραμείνουν ως ανεξάρτητο κρατίδιο ή να ενσωματωθούν κάπου με καθεστώς αυτονομίας. Αντί γι' αυτή την βιώσιμη και ευσταθή γεωπολιτική λύση, οι Η.Π.Α. διατηρούν με τη βοήθεια μίας μεγάλης διεθνούς στρατιωτικής δύναμης τυπικά ενωμένο ένα κράτος, το οποίο ουσιαστικά είναι τριχοτομημένο.

Όλα αυτά γίνονται στο όνομα της μη αλλαγής των συνόρων και της ειρηνικής συνύπαρξης όλων των εθνικών κοινοτήτων. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ιδεολογική παράμετρος είναι υπαρκτή. Από την άλλη πλευρά, όμως, υπάρχει και η πολιτική ιδιότητα. Η Ουάσιγκτον επιδιώκει τη δημιουργία τέτοιων μικρών, αδύναμων και εσωτερικά διχασμένων πολυεθνικών κρατών, γιατί μ' αυτό τον τρόπο επιβάλλει χωρίς αντιστάσεις προτεκτοράτα και νομιμοποιεί τη στρατιωτική παρουσία της.

Στην περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου, όλα δείχνουν ότι μετά από μερικά χρόνια η «ντε φάκτο» απόσχιση από τη Γιουγκοσλαβία θα μετατραπεί σε «ντε γιούρε». Το καθεστώς του προτεκτοράτου από τη φύση του είναι μεταβατικό. Το ενδεχόμενο ένωσης με την Αλβανία, παρ' ότι δεν μπορεί να αποκλεισθεί, δεν φαίνεται να συγκεντρώνει τις περισσότερες πιθανότητες. Όταν έλθει το πλήρωμα του χρόνου,

η Ουάσιγκτον θα προωθήσει τη λύση του ανεξάρτητου κρατιδίου. Η πείρα έχει αποδείξει ότι γύρω από τη νέα κρατική οντότητα δημιουργείται ένα πλέγμα συμφερόντων, τα οποία μετά από λίγα χρόνια αντιστρατεύονται την ένωση με τη μητρόπολη, εν προκειμένω με την Αλβανία.

Η διαδικασία αυτή προσθέτει νέα κράτη στο μακρύ κατάλογο των κρατών, τα οποία προέκυψαν από την κατάρρευση της αποικιοκρατίας στην Ασία και την Αφρική. Η ίδια η ζωή αποδεικνύει ότι η διάσπαση και η δημιουργία νέων κρατών παραμένει κυρίαρχη τάση στον κόσμο. Μόνο εξαίρεση θα μπορούσε να θεωρηθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η διαδικασία οικονομικής και πολιτικής ενοποιήσεως της Γηραιάς Ηπείρου, όμως, είναι μία τελείως διαφορετική υπόθεση, η οποία επιβεβαιώνει ότι μόνο εάν τα έθνη αποκτήσουν το δικό τους κράτος μπορούν στη συνέχεια να συμμετάσχουν εθελοντικά στο ιστορικό πείραμα της συγκρότησης μίας δημοκρατικής πολυεθνικής συνομοσπονδίας, η οποία να στηρίζεται αφενός στο σεβασμό της διαφορετικότητας κι αφετέρου στη διαδικασία της διαπραγματεύσεως και του συμβιβασμού των εθνικών συμφερόντων.

Εάν, πάντως, κάτι μπορεί να μας διδάξει η κρίση στη Γιουγκοσλαβία, όπως και οι κρίσεις που προηγήθηκαν, αυτό είναι ότι το έθνος παραμένει μία ισχυρή πραγματικότητα, η οποία εκδικείται όσους με δογματισμό προσπαθούν να την καταργήσουν. Η ιστορία, άλλωστε, έχει αποδείξει ότι όποιος επιχειρήσει να εκδιώξει την ιστορική εξέλιξη έχει προκαλέσει συμφορές και έχει φέρει τα ακριβώς αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.